Constantin IVANOV
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

ARHETIPUL *RĂULUI* ÎN POVESTEA „DĂNILĂ PREPELEAC" ŞI „POVESTEA LUI STAN PĂȚITUL" DE ION CREANGĂ

The archetype of *evil* in „Dănilă Prepeleac" and „Povestea lui Stan Pățitul" by Ion Creangă

Abstract: The demonic imaginary, which should have inspired the fear and the terror, it is being treated in the narrative of Ion Creangă with humor and becomes an instrument of knowledge and value of some fixed archetypes in the collective imaginary. The contraposition of those two fundamental types of world power, constructive and destructive, delimits by the Creangă characters the interference sphere of good with evil. The unbelievable facts and events, like devil, demonic, satanic do not create terror and repulsion, but only surprise, attributing in this way a playful side to the devil. Putting together the Creangă character with the reconciliation and annihilation functions of evil and the archetype model of the second Adam, we identify a model of interpretation of Ion Creangă's stories. In this way, „Dănilă Prepeleac" and „Povestea lui Stan Pățitul" become, in the literary imaginary archetypal representations, an instrument by which the evil can be defeated.

Keywords: demonic, archetype, archetypal representations, imaginary, evil expression, religiousness, primordial.

Rezumat: Imaginarul demonic care ar fi trebuit să inspire spaima şi groaza este tratat în narațiunea crengiană cu umor şi devine un instrument de cunoaştere şi de punere în valoare a unor arhetipuri fixate în imaginarul colectiv. Contrapunerea celor două tipuri fundamentale de putere ale lumii, constructive şi distructive, delimitează prin personajele crengiene sfera de interferență a binelui cu răul. Evenimentele şi faptele neverosimile, la fel ca şi necuratul, demonicul, satanicul nu stârnesc spaimă şi repulsie, ci doar mirare din partea acestora, atribuindu-i astfel o alură ludică diavolului. Punând alături personajul crengian cu funcție de reconciliere şi anihilare a răului alături de modelul arhetipal al celui de al doilea Adam, identificăm un model de interpretare a poveştilor lui Ion Creangă. Astfel, „Dănilă Prepeleac" şi „Povestea lui Stan Pățitul" devin în imaginarul literar reprezentări arhetipale, un instrument prin care răul poate fi învins.

Cuvinte-cheie: demonic, arhetip, reprezentări arhetipale, imaginar, expresia răului, religiozitate, primordial.

BDD-A27573 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

Întâlnirea personajelor lui Creangă (Dănilă Prepeleac şi Stan Păţitul) cu spiritual-maleficul declanşează fantasticul în forma unei suite de aventuri neverosimile, în care răul îşi dezvăluie diferite conotaţii arhetipale. Prin comportamentul pe care îl manifestă Dănilă Prepeleac faţă de spaţiile damnate, pădurea de pe malul heleşteului şi casa boierului, înţelegem rolul omului în sacralizarea spaţiului pe care îl locuieşte prin actul său de luare în posesie. Jean-Yves Lacoste explică fenomenul: „Pot să intru în posesia locului pentru că el se defineşte mereu drept locul meu. Or, lumea purcede la critica permanentă a lui „aici" prin „acolo". Structura sa de orizont recuză finitudinea îmblânzită a locului nostru" [1, p. 16]. Arhetipurile care desemnează fenomenele ce ţin de sentimentul de sacralitate al omului, contrapuse cu imaginarul spiritelor demonice, reprezintă şansa omului de „îmblânzire" şi anihilare a răului primar.

Prima manifestare a caracterului mesianic la personajele crengiene o putem remarca în povestea „Dănilă Prepeleac". Povestea începe cu un sistem de cauzalităţi din ce în ce mai deocheate, în care nimereşte personajul central al naraţiunii, Dănilă Prepeleac. Interferenţa dintre realitatea cotidiană şi elementul supranatural evidenţiază nişte limite tipologice, în care poate fi încadrată religiozitatea lui Dănilă Prepeleac. Prin comportamentul pe care îl manifestă Dănilă faţă de forţele răului indică gradul de coruptibilitate a omului „tot mănăstiri să croieşti, dacă vrei să te bage dracii în seamă, să-ţi vie cu banii de-a gata la picioare şi să te facă putred de bogat", şi adevărata motivaţie care stimulează confruntarea omului cu răul. Această luptă este până la proba contrarie, unde pretinsul *homo religiosus* e ademenit de bogăţii a căror proveniență ştie foarte bine că este „necurată". Dar, odată cu introducerea „elementului miraculos în structura naraţiunii" [2, p. 40], Ion Creangă abordează din punct de vedere arhetipal lupta omului cu răul, stabilind nişte similitudini cu motivul biblic în care omului i se prezice, într-un viitor necunoscut, biruinţa asupra răului.

Chiar dacă o astfel de abordare poate să trezească anumite suspiciuni vizavi de corectitudinea hermeneutică a naraţiunii crengiene, totuşi este interesant de suprapus imaginile poveştii şi conotaţiile pe care le poate avea un arhetip religios. Trecând dincolo de rigorile hermeneuticii literare, putem stabili nişte tangenţe ce le are personajul crengian cu misiunea cristică a celui de al doilea Adam. Construirea unei mănăstiri presupune şi o luptă a omului cu forţele necunoscute, motiv întâlnit şi în „Meşterul Manole". Or, o hermeneutică a arhetipurilor religioase presupune, după cum afirmă Luigi Pareyson, „ca reflecţia să fie îndreptată nu asupra unei scene culturale obiectivabile şi abstracte, ci asupra unei experienţe existenţiale" [3, p. 178]. Aşa încât interpretarea răului originar sau în termenii lui Pareyson „culpă originară" [3, p. 179], presupune stabilirea unor corespondenţe dintre arhetipurile biblice şi proiecţia acestora în naraţiunea crengiană, şi nu numai. Răul peste care dă Dănilă Prepeleac se afla într-o stare latentă, în sensul că acest rău acţiona în poveste doar în limitele propriului domeniu, zona heleşteului din inima pădurii. Ei bine, *Homo religiosus*, perturbă această stare: „Măi omule, zise dracul. Tu, cu şmecheriile tale, ai tulburat toată drăcimea". Reacţia

BDD-A27573 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

răului este una arhetipală – ispita, tentația de a corupe: „Na-ți, mă, bani! zise dracul trimis; şi să te cărăbăneşti de aici; că, de nu, e rău de tine!”. E acelaşi arhetip biblic al compromiterii de către diavol a creației lui Dumnezeu. De altfel, experiența din *Cartea Genesa* unde Adam şi Eva au fost ispitiți de către diavol să mănânce din pomul oprit, apoi ispitirea lui Isus în pustie, al celui de al doilea Adam, reprezintă acțiunea ciclică în care spiritul răului compromite creația lui Dumnezeu. Acceptarea cu atâta grabă de către Dănilă Prepeleac a banilor şi renunțarea cu atâta uşurință la ideea de a face o mănăstire („Aveți noroc, spurcaților, că-mi sunt mai dragi banii decât pusnicia (…)”), îi determină pe draci să pună la îndoială religiozitatea pretinsului pustnic, cerându-i să le înapoieze banii prin învoiala unei „încercări”: „Mă omule! stăpânul meu s-a răzgândit; el vrea ca mai întâi să ne încercăm puterile ş-apoi să iei banii” [4, p. 63-64].

Construirea unei mănăstiri reprezintă un simbol al înstăpânirii binelui, ceea ce presupune excomunicarea răului. În sens arhetipal este vorba de imposibilitatea ca cele două forțe, răul şi binele, să coexiste în acelaşi timp şi spațiu, nu în sens universal ci particular. În acelaşi conținut, fie prevalează binele, fie prevalează răul sau, după o metaforă biblică, nu poate ca din „aceeaşi vână a izvorului (să) țâşnească şi apă dulce şi apă amară” [Iacov 3:11]. Metafora aminteşte o parabolă religioasă de sorginte eremitică. Potrivit parabolei, după ce Isus Hristos a fost răstignit, Dumnezeu i-a scos pe toți din iad, în afară de Împăratul Solomon, lăsându-l să iasă prin forțele proprii, adică să facă uz de înțelepciunea sa. În cele din urmă, acesta decide să construiască în mijlocul iadului o mănăstire, faptă care a şi constituit, de fapt, biletul de ieşire de acolo.

Acceptarea banilor de către Dănilă Prepeleac şi intenția de a renunța la proiectul monahal, trimite spre natura umană a personajului şi a gradului ei de coruptibilitate, gest căruia însă criticul Valeriu Cristea îi găseşte o interpretare originală: „bătălia protagonistului cu demonii, iar apoi, în final, însăşi biruința «omului lui Dumnezeu», Dănilă, (este) mai frumoasă decât orice mănăstire” [5, p. 221], căci întoarcerea triumfătoare în sat a protagonistului călare pe diavol reprezintă imaginea în care spiritul răuvoitor este învins şi subjugat de către om. Acest triumf asupra diavolului are valențe biblice, conform cărora mai întâi pierzi tot ce ai, precum este cazul lui Iov, sau cum a fost pilda lui Isus din pustiu rămas fără hrană şi apă. Şi Dănilă, după ce pierde tot, confruntat cu cel rău, se întoarce în calitate de învingător al diavolului: „Ai să iei burduful cu bani în spate şi ai să mergi la casa mea (…) încalecă şi Dănilă pe burduf; iară dracu-i umflă în spate şi zboară iute ca gândul taman la casa lui Dănilă Prepeleac”. Aceasta este semnificația profundă a actului de îmblânzire şi supunere a răului, de introducere a lui în cotidian sub forma unui rău purificat, adică un rău pe care omul îl poate exploata, subînțeles, oarecum, prin comicul subtil şi tratarea cu umor a acestui subiect de către Creangă. Aşadar, răul nu este atât de rău, iar dacă este, atunci acesta devine necesar ca o putere de verificare a omului.

O altă manifestare a substratului mesianic la personajele crengiene o putem remarca şi în „Povestea lui Stan Pățitul”. Aici spiritul răuvoitor dă dovadă de „ingenuitate”

BDD-A27573 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

sau după cum o mai numeşte Luigi Pareyson „lipsă de răutate” dar care „încă nu este, prin ea însăşi, inocenţă ca ignorare a răului” [3, p. 276]. Conflictul dintre bine şi rău tratat din perspectiva caracteristicii temporale a istoriei umane proiectează posibilitatea ca acesta să fie izbăvit. Atât viaţa satului cât şi cea a protagonistului pe nume Stan sau Ipate decurge conform unui scenariu obişnuit. Odată cu incursiunea antropomorfă a răului în lumea rurală, se declanşează o suită de fenomene şi fapte greu de explicat de către celelalte personaje din narațiunea crengiană. În „Povestea lui Stan Pățitul” răul capătă conotații care depăşesc cadrul obişnuit al realității sociale şi *ia forma unui rău necesar.*

Acest rău, după cum ne-o spune şi naratorul, este împielițat într-un băieţel cam de vreo opt ani pe nume Chirică. Acesta se comportă de parcă ar fi un izbăvitor al omenirii de rău. Îi scoate coasta de drac din nevasta lui Ipate şi ia de pe pământ „un putregai de căpătâi” nefolositor omenirii însă trebuincios „sub talpa iadului”. Mai mult decât atât; Chirică începe să fie şi să înfăptuiască binele nu datorită împielițării sale, o astfel de interpretare poate fi răsturnată prin acțiunile umane, ci datorită înfăptuirii celor ale firii. Pentru că odată ce-a fost trimis pe pământ, el a şi fost conjurat să acționeze, dacă, interpretam acest lucru prin filiera raționamentelor areopagitice şi ale lui Constantin Noica despre „fire”.

Prin urmare, cuvântul „fire” despre care vorbim este format de la infinitivul verbului „a fi” şi în cazul dat are funcția de a conceptualiza expresia devenirii universale în actul cel dintâi. În înțeles filosofic acesta reprezintă ființa în starea ei primordială, adică momentul ființării sale. Constantin Noica spune despre fire că ea „conferă, face, produce. Ea e neîncetata productivitate a ființei. Faptul de a fi trece astfel în faptul de a face, lucra. Nu tot ce este începe în fire, numai ceea ce e lucrător” [6, p. 44]. Amintim aici raționamentul autorului scrierilor areopagitice în ceea ce priveşte cauza devenirii demonilor, mai cu seamă ce îi face să fie răi, şi anume, „prin lipsirea lor de rânduiala cea după fire”. Dacă prin termenul „fire”, de care Pseudo-Dionisie Areopagitul face uz, înțelegem şi acceptăm conceptualizarea ce i-o face Constantin Noica, atunci teodiceea areopagitică va avea o adâncă întrepătrundere metafizică față de condiționarea primă a răului. Astfel, relatarea biblică despre devenirea demonilor şi a lui Satan ajunge să fie reinterpretată şi toate conotațiile sale religioase trec din sfera dogmatică în cea filosofică. Încetarea ființelor divine de a mai fi ca atare, printr-un act de libertate, a dus la căderea lor şi respectiv a preschimbării lor în ființe rele/demonice. Ideea ființării răului în urma lipsei de productivitate este preluată şi de gânditorii moderni, precum Friedrich Nietzsche. Acesta identifică originea diavolului în odihna lui Dumnezeu: „Dumnezeu însuşi a fost acela care la capătul zilei de muncă s-a aşezat ca şarpe sub arborele cunoaşterii: se odihnea de faptul de a fi Dumnezeu… Făcuse totul prea frumos… Diavolul nu este altceva decât lenevia lui Dumnezeu în fiecare a şaptea zi” [7, p. 114-115]. Însumând raționamentele religioase ale autorului areopagitecilor cât şi conexiunea acestora cu cele filosofice pe care le-am amintit aici, ne permitem să afirmăm următoarele: răul în contextul dat nu este altceva decât o consecință

BDD-A27573 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

a neînfăptuirii celor după fire şi este caracterizat prin lipsa deprinderilor celor bune. Astfel, răul din „Povestea lui Stan Păţitul" poate semnifica ieşirea acestuia din starea lui de a fi şi preschimbarea naturii demonice prin însăşi voinţa de a face ceva. Odată răul a ales să acţioneze, acesta a şi început să înfăptuiască cele după fire, adică să îl slujească pe om.

Cu toate că nu primise nicio indicaţie precisă din partea lui Scaraoţchi în privinţa modului de slujire a lui Stan Păţitul, dracul Chirică îşi pune în plan să remedieze un rău. În contextul celor expuse mai sus, răul, în sensul neîmplinirii celor după fire, din naraţiunea crengiană nu este Chirică, ci chiar personajul principal, Stan numit Păţitul. Pentru a argumenta o asemenea afirmaţie va trebui să facem trimitere la textul biblic din cartea Geneza, capitolul 1. Tot ce crease Dumnezeu „era bun", mai cu seamă până la crearea omului. După aceasta Dumnezeu ajunge să spună „nu este bine…". Această expresie „nu este bine" se referă doar la omul singur, „nu este bine ca omul să fie singur", un lucru contrar firii ce poate genera un dezechilibru în tot ceea ce fusese creat. Aşadar, potrivit poveştii, Ipate refuză cu bună ştiinţă să îndeplinească cele ale firii, adică să se însoare, pe când dracul Chirică îşi asumă prin însuşirea celor ale firii rolul de (co)întemeietor al ordinii firii, prin realizarea unui echilibru, şi anume: îi găseşte lui Ipate un ajutor potrivit, femeia.

Contrar acestei logici, dezlănţuirea forţelor malefice, la indicaţia lui Scaraoţchi, poate fi interpretată ca o revoltă a răului împotriva naturii umane şi ca o încercare de a o corupe, „Scaraoţchi, căpetenia dracilor, voind a-şi face mendrele cum ştie el, a dat poruncă tuturor slugilor sale ca să apuce care încotro a vedea cu ochii şi pretutindene – pe mare şi pe uscat – să vâre vrajba între oameni şi să le facă pacoste" [4, p. 91]. Întreaga lume pare a fi un univers pe care spiritul răuvoitor îl poate devasta după bunul său plac. Acest mod de prezentare a diavolului se aseamănă cu cel din Evul Mediu, acesta fiind perceput de imaginarul medieval drept cel ce „devine mai prezent, mai activ, mai malefic, dat fiind că el acţionează având autorizaţia divină pentru a-i pedepsi pe păcătoşi sau pentru a-i ispiti" [8, p. 99]. Escapada spiritelor neprielnice omului din „Povestea lui Stan Păţitul" poate semnifica redeşteptarea răului latent şi adormit.

După eşecul lamentabil, unul dintre draci este trimis printre muritori, la Stan, cu poruncă de la Scaraoţchi să-i slujească trei ani. Astfel, dracul, ca expresie a răului, e condamnat să fie om. Acţionând precum un om, el totuşi posedă nişte calităţi supranaturale: darul premoniţiei, putere fizică ce uimeşte, numite de terminologia religioasă omniscienţă şi omnipotenţă. În structura psihocomportamentală a lui Chirică, dracul devenit om, identificăm nişte contrarii greu de explicat. După cum ne spune însuşi naratorul, înţelegem că băieţelul „ca de opt ani", nu este nimeni altul decât dracul, cel ce nu prea avusese noroc să dea peste vreun om ca să-i facă rău. Însă comportamentul acestuia este total diferit faţă de cum trebuia să se comporte cu „muritorii". Ei bine, faţă de Stan Păţitul, demonicul manifestă îngăduinţă şi nu-i pricinuieşte niciun rău, ci, dimpotrivă, îi face doar bine. Ipate îşi rotunjeşte bine gospodăria şi,

BDD-A27573 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

pe deasupra, depăşeşte cu ajutorul lui Chirică complexul pe care îl avea în legătură cu alegerea femeii care să-i fie nevastă. Această manifestare a răului pare a fi deconcertantă. Am putea să-i găsim nişte origini în vechile credinţe bogomilice care atribuie răului un caracter dualist – diavol bun, precum se crede şi despre expresia binelui – înger rău. Putem vorbi şi de o reprezentare arhetipală a lui *homo religiosus*, care are menirea să cureţe şi să reconcilieze răul primordial. Oricum, chiar dacă reprezintă răul, acesta exprimă un comportament plin de altruism faţă de Stan Păţitul, aşa încât acesta să nu-şi mai pună problema adevăratei identităţi a celui pe care îl are în casă, „Măi că-mi vine să zic şi eu ca boierul acela: nu ştiu, nălucă să fii, om să fii, dracul să fii, dar nici lucru curat nu eşti. Numai, fii ce-i fi, asta nu mă priveşte; mie una ştiu că mi-ai priit bine, n-am ce zice!" [4, p. 103]. Din acelaşi comportament face parte şi actul final de curăţare a casei lui Ipate de baba vrăjitoare, reprezentantul răului pe pământ, dusă în iad pentru a se alinia răului suprem, Scaraoţchi. Pe lângă mulţimea de conotaţii pe care le are, baba este asociată uneori în mitologia românească cu spiritul demonic feminin [9, p. 39-40] sau după cum spune Tudor Pamfile în cartea „Mitologia poporului român", „Nu-mi pot închipui că s-ar găsi în mintea unui creştin […] un alt zavistnic mai priceput decât diavolul şi o mai meşteră unealtă a acestuia decât femeia, şi mai ales femeia bătrână sau baba" [10, p. 26].

Şi încă o interpretare care ar putea să explice comportamentul lui Chirică şi motivaţia lui de a face bine şi a se comporta ca un izbăvitor al lumii de rău. Prin manifestarea unui comportament mesianic, am spus anterior, Chirică este proiecţia arhetipală al celui de al doilea Adam din prorocia edenică în care răul va fi reconciliat de către acesta. Urmând această idee atingem o altă caracteristică arhetipală a diavolului, precum este cea de imitator al lui Dumnezeu. O astfel de concepţie poate fi întrezărită foarte vag în textul canonic al bibliei, precum în versete ce îl contrapune pe acesta cu Dumnezeu, Matei 14:10 şi Matei 4:9, Evrei 1:1-2 şi 2 Tesaloniceni 2:9, Faptele Apostolilor 19:11 şi Apocalipsa 13:13-15, Biserica – loc de adorare a lui Dumnezeu [1 Timotei 3:15] şi „sinagogă a satanei" – loc de adorare a lui Satan (Apocalipsa 20:10) ş.a. Poate din acest motiv, al imitării lui Dumnezeu de către diavol, Dante Alighieri l-a descris pe diavol drept un personaj ce are trei feţe, adică imitarea doctrinei creştine a Trinităţii: „Oh, mare îmi păru minunăţie,/ când am văzut c-avea trei feţe ţeasta./ Era în faţă una stacojie,/ iar celelalte prinse de aceasta,/ înfipte în mijloc pe câte-o spată,/ unindu-se în locul unde-i creasta" (Infernul, Cântul XXXIV, 37-42) [11, p. 122-123].

Acest concept, prin care diavolului i se atribuie rolul unui imitator al lui Dumnezeu, a fost dezvoltat de către reformatorul Martin Luther. El spunea despre acesta că „acolo unde Dumnezeu ridică o biserică, diavolul va ridica şi el o capelă" [12, p. 91-92]. Idee pe care de altfel o dezvoltă şi Rene Girard în cartea sa „Prăbuşirea Satanei", precum că Satana este un imitator jalnic al lui Dumnezeu [13, p. 61].

Mergând pe această filieră de interpretare, putem explica bunătatea lui Chirică. Dracul deghizat în Chirică este proiecţia arhetipală a celui de al doilea Adam, despre

BDD-A27573 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

care biblia spune că este Isus, izbăvitorul omenirii de sub influența răului, însă vorbim în cazul de față despre un al doilea Adam creat de către diavol drept o copie a celui promis de Dumnezeu. Aşa că reconcilierea răului din finalul narațiunii crengiene săvârşită de către Chirică, răpirea babei de pe pământ, şi ducerea ei în iad, nu este altceva decât o proiecție arhetipală a imitării de către spiritul răuvoitor a judecății şi reconcilierii pe care Dumnezeu o va săvârşi asupra răului, sau copia actului final, expus în Apocalipsa, de răpire a slujitorilor lui Dumnezeu. Astfel, Chirică poate semnifica trimisul diavolului pe pământ care are menirea de a răpi pe slujitorii săi şi de a-i aduce în infern alături de Satan. Cu o asemenea concepție a vehiculat biserica, imagine ce s-a impregnat în imaginarul colectiv din Evul Mediu şi care poate fi observat şi în „Divina comedie" a lui Dante Alighieri. Simona Maria Drelciuc spune că „Reprezentările înfricoşătoare ale infernului şi ale Diavolului au fost instrumentele prin care masele au luat contact cu pedeapsa veşnică" [14, p. 108]. Din acest motiv putem înțelege foarte bine de ce Ion Creangă nu invocă în narațiunile sale tema destul de răspândită în literatura universală a pactului diavolului cu omul. Ipate este slujit de către un drac fără ca să dea nimic în loc, „Ei, stăpâne, (zise Chirică), iaca chiar azi mi s-au împlinit anii de slujbă. Rămâi de acum sănătos, eu mă duc de unde am venit. Dar să ştii de la mine, şi să spui şi altora, că te-a slujit un drac trei ani de zile, numai pentru un boț de mămăligă de pe teşitura din pădure şi pentru un putregai de căpătâi ce-mi trebuie sub talpa iadului" [4, p. 112-113]. O parte din răsplată a fost dată în pădure, iar „bogdaproste" pe care trebuia să-l spună este transfigurarea artistică a curățirii casei şi femeii lui Ipate de orice impuritate demonică. Astfel „figura răului îşi însuşeşte îndeaproape valorile cele mai active ale acestuia" [8, p. 32] şi alege de bună voie să nu mai aibă nimic de a face cu omul, şi împlinirea în plan arhetipal a „făgăduielii de restaurare finală" [3, p. 299].

Aspectele şi expresiile răului din creația crengiană, precum şi conexiunile acestuia cu primordialul au fost elementele pe care le-am urmărit în acest articol. Imaginarul demonic care ar fi trebuit să inspire spaima şi groaza a fost tratat cu umor şi a devenit în narațiunea crengiană un instrument de cunoaştere şi de punere în valoare a unor arhetipuri fixate în imaginarul colectiv. Contrapunerea celor două tipuri de putere, constructivă şi distructivă, pe care personajul malefic crengian îl manifestă față de celelalte personaje, delimitează foarte bine sfera de interferență a binelui cu răul. Evenimentele şi faptele neverosimile, la fel ca şi necuratul, demonicul, satanicul nu stârnesc spaimă şi repulsie, ci doar mirare din partea personajelor crengiene, atribuindu-i astfel o alură ludică diavolului. Punând alături personajul crengian ce are funcția de reconciliere şi anihilare a răului cu modelul arhetipal al celui de al doilea Adam, am identificat un model de interpretare a poveştilor lui Ion Creangă. Astfel, „Dănilă Prepeleac" şi „Povestea lui Stan Pățitul" devin reprezentări arhetipale în imaginarul literar, în care religiozitatea omului obişnuit poate deveni un instrument prin care răul poate fi învins.

BDD-A27573 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)

Referințe bibliografice

1. Jean-Yves Lacoste. *Experiență şi absolut. Pentru o fenomenologie liturgică a umanității*. Traducere de Maria-Cornelia Ică jr., Sibiu: Editura Deisis, 2001, 249 p.

2. Eugen Simion. *Ion Creangă. Cruzimile unui umorist jovial*. Princeps Edit, Iaşi, 2011, 178 p.

3. Luigi Pareyson. *Ontologia Libertății. Răul şi suferința*. Traducere de Ştefan Mincu. Constanța: Editura Pontica, 2005, 477 p.

4. Ion Creangă. *Scrieri – Amintiri din copilărie, poveşti, povestiri, teatru, corespondență, rostiri, zicători, cuvinte*. Prefață de Mihai Cimpoi. Selecție de texte, note, bibliografie, itinerar biografic şi postfață de Daniel Corbu. Iaşi: Editura Princeps Edit, 2011, 419 p.

5. Valeriu Cristea. *Dicționarul personajelor lui Creangă*. Bucureşti: Editura Fundației Culturale Române, 1999.

6. Constantin Noica. *Cuvânt împreună despre rostirea românească*. Bucureşti: Editura Humanitas, 1996, 397 p.

7. Friedrich Nietzsche. Apud: Ştefan Afloroaei. *Lumea ca reprezentare a celuilalt*. Iaşi: Institutul European pentru Cooperare Cultural-Ştiințifică, 1994, 230 p.

8. Robert Munchembled. *O istorie a Diavolului*. Traducere din franceză de Emilian Galaicu-Păun. Chişinău: Editura Cartier, 2002, 382 p.

9. Ivan Evseev. *Dicționar de magie, demonologie şi mitologie românească*. Timişoara: Editura Amarcord, 1997, 534 p.

10. Tudor Pamfile. *Mitologia poporului român*. Ediție îngrijită şi postfață de I. Oprisan. Bucureşti: Editura Vestala, 2006, 815 p.

11. Dante Alighieri. *Divina comedie. Infernul.* Traducere de Giuseppe Cifarelli, cuvânt înainte de Alexandru Ciorănescu, îngrijire de ediție, note şi comentarii de Titus Pârvulescu. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1998, 437 p.

12. Martin Luther. Apud: Simona Maria Drelciuc. *Imaginea nefratelui în literatură*. Iaşi: Editura Lumen, 2015, 362 p.

13. Rene Girard. *Prăbuşirea Satanei*. Traducere din limba franceză de Ion Doru Brana. Bucureşti: Editura Nemira, 1999, 221 p.

14. Simona Maria Drelciuc. *Imaginea nefratelui în literatură*. Iaşi: Editura Lumen, 2015, 362 p.

BDD-A27573 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:52 UTC)